

DNES PŘIPRAVUJEME DĚTI NA ŽIVOT V DOCELA JINÉM SVĚTĚ

Milé čtenářky, milí čtenáři,

Bulletin NIDV, který právě berete do rukou, je unikátní v tom, že se v něm podařilo skloubit témata, která se týkají širokého

kontextu problémů a výzev současného světa. Vedle základních znalostí a dovedností, které by si měl každý žák ve škole osvojit, je totiž třeba naše děti připravit na realitu dnešního, a hlavně budoucího života na Zemi. S tím souvisí také vzdělávání a utváření jejich postojů ke klimatickým a ekologickým otázkám, ochraně přírody a zdrojů, migraci, soužití lidí různých národností, kultur a náboženského vyznání či k boji proti zákeřným nemocem a hladu, které ohrožují životy milionů lidí. Je nutné rovněž utvrzovat v mladých lidech obecné etické hodnoty a podněcovat myšlenky lidské sounáležitosti, tolerance a spolupráce. Na potřebu podpory učitelů a škol v těchto tématech reaguje i Národní institut pro další vzdělávání. Dvě témata přitom pokládáme z naší strany za stěžejní: podporu učitelů a škol při začleňování a vzdělávání dětí/žáků cizinců a poslední dva roky také globální rozvojové vzdělávání, kdy mj. umožňujeme učitelům získávat zkušenosti v této oblasti v rámci zahraničních studijních cest. Věříme, že právě tento Bulletin pro Vás bude nejen cenným zdrojem informací a příkladů dobré praxe, ale především inspirací, jak tuto problematiku uchopit ve vaší škole.

Mgr. et. Mgr. Helena Plitzová
ředitelka

VÝCHOVA KE GLOBÁLNÍ ODPOVĚDNOSTI NA PEDAGOGICKÉ FAKULTĚ UNIVERZITY KARLOVY

Strategické dokumenty Agenda 2030, Česká republika 2030 a Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030 ukládají pedagogickým fakultám, aby reagovaly na potřebu posílit znalosti a dovednosti studentů učitelství v oblasti začleňování principů a témat výchovy ke globální odpovědnosti do učiva a výukových plánů na svých budoucích působištích. A to v mateřských, základních i středních školách. Na základě probíhajícího výzkumu v rámci dotačního titulu České rozvojové agentury, který obdržela Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (projekt Sdílení zkušeností a rozvoj spolupráce mezi akademickými pracovníky připravujícími budoucí učitele), je zřejmé, že jednotlivé pedagogické fakulty zařazují toto téma do svých studijních programů různým způsobem.

Na tomto místě bychom rádi stručně představili pojetí povinné volitelného předmětu určeného pro studenty učitelství pro 1. stupeň ZŠ v prezenční formě studia na Pedagogické fakultě UK. Jedná se o předmět ŠVP: Průřezová témata – Výchova ke globální odpovědnosti.

Výchova ke globální odpovědnosti jako předmět

Hlavním záměrem tohoto předmětu je vybavit studenty takovými znalostmi, dovednostmi a postoji, které jim umožní kompetentně zprostředkovávat žákům témata globálního rozvojového vzdělávání (viz cíle pregraduální přípravy učitelů uvedené v Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání).

„Pro mě byla hodně důležitá právě ta videa. Viděla jsem, že není žádnou chimérou, že na 1. stupni se dokážou děti zabývat takovými otázkami, a to velmi chytře! Kdybych to neviděla, řekla bych si, že to nejde. Teď jsem si jistá, že to budu taky zkoušet.“

Předmět byl zařazen do studijního plánu díky projektu vzdělávacího programu Člověka v tísni Varianty, podpořeného z prostředků

Evropské unie EuropeAid, Ministerstva zahraničních věcí ČR a České rozvojové agentury v roce 2014. Podněty k pojetí předmětu a motivaci pro jeho vytvoření získali vyučující v rámci tuzemských i zahraničních stáží, školení, studia materiálů a dobré praxe v oblasti vysokoškolské přípravy učitelů.

Důraz na vlastní zkušenost a prožitek

Ve svých počátcích byl předmět více zaměřen na oborové znalosti. Ukázalo se však, že studenti ke konci svého studia, kam je předmět zařazen, spíše touží „sami si prožít“ dobře koncipované lekce zaměřené explicitně na problematiku globálního rozvojového vzdělávání, které jsou realizovatelné i s žáky 1. stupně ZŠ, a ty pak hlouběji reflektovat, promyslet rizika a přínosy, vymýšlet alternativní postupy a diskutovat o souvislostech. Ukázalo se, že mnozí studenti tyto lekce buď ve výuce na ZŠ přímo zkusili (ač to nebyl zápočtový požadavek), nebo o jejich začlenění do své výuky v budoucnu uvažují. Jako nosné se tedy ukázalo využít ve výuce zpracované lekce vzniklé v rámci různých projektů. Osvědčily se mimo jiné lekce z projektů Variant Kvalita nebo kvantita, publikace Faridova jízda rikšou a Největší přání, dále lekce vytvořené na základě konceptu Filo-

sofie pro děti a lekce vytvořené pedagogy, kteří se v rámci aktivit Národního institutu pro další vzdělávání ke GRV zúčastnili studijní poznávací cesty do zahraničí. Kromě prožití si výukových lekcí a jejich reflexí studenti na setkáních sledují video-sequenci z hodin zaměřených na globální rozvojové vzdělávání v běžných základních školách. Tyto nahrávky vznikly v rámci projektu Za změnou je učitel a jsou podle výpovědí studentů velmi motivující, což dokládá např. výrok studentky Anny z její závěrečné reflexe: „Pro mě byla hodně důležitá právě ta videa. Viděla jsem, že není žádnou chimérou, že na 1. stupni se dokážou děti zabývat takovými otázkami, a to velmi chytře! Kdybych to neviděla, řekla bych si, že to nejde. Teď jsem si jistá, že to budu taky zkoušet.“ Významné pro koncipování tohoto předmětu bylo i vydání studijního materiálu Stará, J. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Praha, NIDV: 2016. Studenti jsou povinni si jej na závěr předmětu přečíst a odpovědět na sérii otázek k tomuto textu. Mnozí z nich uvádějí, že se jim přečtením tohoto textu poznatky z předmětu propojily a v některých oblastech je text inspiroval, např.: „Já nevím, zdali dokážu vybrat 2–3 poznatky, jelikož si z přečtení této příručky odnáším poznatků mnoho. Například by mě nenapadlo spojení dějepisu s problematikou GRV, což se mi tedy moc líbí a pokud bude možnost, ráda to vyzkouším v praxi.“

„Celou problematikou GRV jsem se nikdy moc nezabývala a ani mě nelákala. Ale díky ukázkám projektů, které jsou velmi nápadité a pro žáky velmi lákavé, se mi toto téma velmi vrylo pod kůži a nemohu na něj přestat myslet.“

Jako jedno z nejsilnějších poznání v rámci předmětu studenti označují uvědomění si důležitosti problematiky. Například studentka Dita uvádí: „Celou problematikou GRV jsem se nikdy moc nezabývala a ani mě nelákala. Ale díky ukázkám projektů, které jsou velmi nápadité a pro žáky velmi lákavé, se mi toto téma velmi vrylo pod kůži a nemohu na něj přestat myslet.“ Předmět ukázal, že studenti učitelství 1. stupně ZŠ mohou být motivováni začleňovat problematiku globálního vzdělávání do své (budoucí) výuky, a jsme rádi, že je předmět inspiruje v tom, jak konat efektivně, aby jejich výuka měla smysl.

PhDr. Jana Stará, Ph.D.
vysokoškolský pedagog, PedF UK

GLOBÁLNÍ A ROZVOJOVÁ TÉMATA VE ŠKOLNÍ PRAXI

Témata globálního rozvojového vzdělávání, vzdělávání pro udržitelný rozvoj a environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty mají v současnosti ve školních vzdělávacích programech základních a středních škol své stále místo. Jak v základních, tak ve středních školách převažuje začlenění těchto témat do několika předmětů, což odpovídá jejich průřezovému charakteru. Nejčastěji jsou tato témata začleňována do společenských věd a přírodovědných předmětů. Projektová výuka je častěji využívána v základních školách, naopak střední školy častěji realizují výuku globálních a rozvojových témat formou samostatného předmětu.

Školy využívají také projekty a programy externích subjektů, mezi nimiž převažují centra a střediska ekologické výchovy a další neziskové organizace na lokální úrovni. Z projektů převažuje realizace školních a třídních projektů, zejména v rámci Dne Země, a dalších projektů s ekologickou tematikou (třídění odpadů, sběr, ochrana životního prostředí).

V základních a středních školách jsou jevy sledované v souvislosti s globální a rozvojovou problematikou vzájemně provázány. Školy, které jsou aktivní v jedné oblasti, jsou aktivní také v dalších oblastech (např. školy, které mají ustavenou funkci koordinátora pro začleňování globálních a rozvojových témat nebo se zapojují do projektů v této problematice, realizují častěji ekologická opatření v provozu školy, ve vyšší míře se účastní dalšího vzdělávání a ve výuce využívají vyšší počet různých metod a forem nebo pomůcek či materiálů).

Globální rozvojové vzdělávání a vzdělávání pro udržitelný rozvoj častěji nacházejí uplatnění při vzdělávání starších žáků, ve větší míře jsou zastoupeny v plně organizovaných základních školách a ve středních školách.

Pozitiva i negativa ze školní praxe

Dle zjištění České školní inspekce lze poukázat na několik pozitivních, ale i negativních stránek v procesu vzdělávání žáků v globálních a rozvojových tématech:

- Poměrně vysoký podíl škol se profiluje globální a rozvojovou problematikou ve svém školním vzdělávacím programu.
- Do vzdělávání v globálních a rozvojových tématech jsou zařazovány různé druhy metod a forem výuky.
- Ve výuce globálních a rozvojových témat je využívána široká škála různých pomůcek a materiálů.
- Ekologizace provozu či fair trade výrobky jsou uplatňovány téměř ve třech čtvrtinách středních škol.

Co říci závěrem?

S ohledem na výše uvedené okolnosti by bylo dobré, aby školy kladly vyšší důraz nejen na environmentální problematiku, ale také na další globální a rozvojová témata. Více se věnovaly tématům souvisejícím s propojeností světa, aktuálnímu dění a problematice rozvoje a propojování globálních a rozvojových témat s lokálním děním. Aby byla výuka pro žáky podnětná, bylo by vhodné využívat ve větší míře aktivizující metody a formy výuky a pokračovat v zapojování škol do kvalitních projektů či programů externích subjektů. Je otázkou na zvážení pro vedení škol, zda by nebylo vhodné ve vyšší míře ustanovovat ve školách funkci koordinátora pro začleňování globálních a rozvojových témat a podporovat jejich další odborné a metodické vzdělávání.

S ohledem na výše uvedené okolnosti by bylo dobré, aby školy kladly vyšší důraz nejen na environmentální problematiku, ale také na další globální a rozvojová témata. Více se věnovaly tématům souvisejícím s propojeností světa, aktuálnímu dění a problematice rozvoje a propojování globálních a rozvojových témat s lokálním děním.

Čerpáno z Tematické zprávy ČŠI Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách, Praha, červenec 2016.

Mgr. Jana Zámečnicková
školní inspektor, ČŠI Zlínský kraj

JAK (SE) UČÍ EVROPA – STUDIJNÍ POBYTY OBOHACUJÍ PEDAGOGY O AUTENTICKÉ ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI

V letech 2018 a 2019 realizuje Národní institut pro další vzdělávání resortní úkol Ministerstva školství zaměřený na studijní cesty pro učitele a ředitele základních, středních a vyšších odborných škol. Tématem těchto cest je vždy některá z oblastí globálního rozvojového vzdělávání jako např. Trvale udržitelná spotřeba, Chudoba a její globální souvislosti, Náboženská tolerance, Koloniální dědictví, Inkluze dětí cizinců do výuky, Ochrana přírody apod. Projekt je financován Ministerstvem zahraničních věcí a koordinován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Již dva roky a 156 účastníků

Cílová skupina této aktivity, tj. školy, které NIDV oslovuje, je vždy určena zadavatelem. V loňském roce to byly přednostně školy velmi aktivní na poli výchovy k GRV (např. Světové školy, tj. zařízení, kterým byl společností Člověk v tísni, o.p.s. udělen tento prestižní titul se záštitou MŠMT a MZV). V roce 2019 pak školy, které tradičně výborně spolupracují s NIDV. Během obou let se studijních cest zúčastnilo cca 170 pedagogů a metodiků.

Obsah studijních pobytů

Během náročného týdenního pobytu v zahraničí se čeští pedagogové nejen seznamují s místními způsoby výuky a obecně se šířením informací k danému tématu: absolvují konkrétně zaměřené workshopy, účastní se výukových lekcí na školách, diskutují s pedagogy, lektory a učiteli na pedagogických školách a institutech, seznamují se s místními možnostmi celoživotního vzdělávání, aktivitami škol pro veřejnost. Na vlastní oči se také seznamují se skutečnostmi, o kterých v ČR dětem přednášejí, ovšem znají je většinou pouze z literatury nebo médií (slumy, akutní nedostatek vody, přistěhovalecká ghetta, těžká genderová nerovnost, péče o ilegální imigranty, postavení nemajetných seniorů atd.).

Národní institut pro další vzdělávání zve vybrané zahraniční kolegy na své mezinárodní akce (každoroční mezinárodní konference k profesnímu vzdělávání pedagogů nebo k začleňování dětí/žáků cizinců, Dny J. A. Komenského v Uherském Brodě 2019) a vytváří si síť partnerů pro projekty budoucí.

Odezva účastníků

Všechny naše studijní cesty měly zatím u účastníků velký ohlas, každá z cest je jiná, její atmosféra závisí na náročnosti programu a samozřejmě na ladění skupiny. Vzhledem k tomu, že témata pobytů jsou sice velmi zajímavá, ale často i zátěžová, hrají i diskuse ve skupině během volných večerů svoji nezapomenutelnou roli. Zatím asi největší ohlas měly studijní pobyty v Portugalsku a Finsku. V Lisabonu jsme navštívili takové organizace jako je Asociace portugalských veteránů, kteří nejen velmi emotivně hovořili o koloniálních válkách, ale umožnili nám diskutovat s mladými vojáky, účastníky aktuálních portugalských válečných misí. Strávili jsme celý den v lisabonské vyloučené lokalitě – na sídlišti postaveném na místě bývalého slumu, hovořili jsme s lidmi, kteří ve slumu žili a teď sotva přežívají v nových podmínkách. Seznámili jsme se s řadou aktivit nejrůznějších občanských sdružení, jejichž snahou je využít rozmáhající se mezinárodní turismus pro ty nejchudší – shromažďující nespolečné jídlo z hotelů, pekáren, luxusních restaurací a distribuují ho potřebným. Ve Finsku trávíme týden ve vzdělávacím středisku uprostřed lesů, kde čeští pedagogové absolvují praktické workshopy jak vést mladé lidi k trvale udržitelnému životu a ochraně životního prostředí.

Povinnosti spojené s pobytem

Účast na studijních cestách NIDV samozřejmě s sebou nese i povinnosti. Každý účastník se zavazuje k přípravě pracovního listu na téma GRV, který bude volně zpřístupněn široké pedagogické veřejnosti a je povinen maximálně šířit nabyté znalosti.

Závěrem

Nejen dotazníky, které pedagogové po návratu vyplňují, ale i další osobní kontakty s nimi nás přesvědčují, že nápad obou ministerstev (MZV a MŠMT) organizovat tyto studijní pobyty si zaslouží vysoké ocenění. Školy tuto možnost hodnotí velmi kladně a zájem o účast je mnohonásobně vyšší než jsou naše možnosti.

PhDr. Michaela Tužilová
koordinátorka NIDV pro zahraniční vztahy

ROLE NIDV PŘI REALIZACI TÉMAT VLÁDNÍCH USNESENÍ

Při naplňování úkolů globálního rozvojového vzdělávání spolupracuje NIDV nejen s MŠMT, ale také s Ministerstvem zahraničních věcí, s vybranými nestátními neziskovými organizacemi a zahraničními partnery. Podpora témat vládních usnesení byla rozdělena do dvou dílčích oblastí, na které byly ministerstvem školství a ministerstvem vnitra vyčleněny v roce 2018 celkem 4 miliony Kč a v roce 2019 rovněž 4 miliony Kč:

- Metodická podpora a další vzdělávání pedagogických pracovníků
- Studijní poznávací cesty pedagogických pracovníků

Přehled vzdělávacích programů NIDV s tematikou GRV realizovaných v roce 2018 a 2019

Název vzdělávacího programu	Počet účastníků
Letní škola GRV „Výchova k odpovědnému občanství“	20
Celostátní konference „Udržitelný rozvoj světa“	90
Celostátní dvoudenní seminář „Jak a proč na GRV“	39
Konference „Etická výchova jako součást života školy“	40
Jak a proč na GRV II	35
Semináře ke GRV pořádané všemi KP NIDV	152
Dny globálního rozvojového vzdělávání – Dny učitelů v Uherském Brodě (17. - 19. 10. 2019)	80
Studijní zahraniční pobyty s tematikou GRV	156
Celkem podpořených osob	612

CO MŮŽE ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ NABÍDNOUT PEDAGOGŮM?

Český červený kříž (ČČK) je jednou ze 191 národních společností Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce – celosvětové humanitární organizace vzniklé v roce 1863 z iniciativy Švýcara H. Dunanta. Právě z popudu Červeného kříže státy v roce 1864 přijaly první z Ženevských úmluv, které chrání oběti válek a představují základ pro jeho činnost. Aktivita ČČK se týká zejména humanitární, sociální, zdravotní a vzdělávací oblasti. Pomoci a služeb Červeného kříže se ročně dostane více než 400 milionům potřebných. Letos slavíme sto let od vzniku naší tuzemské organizace, která má v současnosti po celé České republice přibližně 17 tisíc členů, zaměstnanců a dobrovolníků.

Jak konkrétně pomáháme?

- Učíme a poskytujeme první pomoc
- Oceňujeme bezpříspěvkové dárce krve
- Pomáháme sociálně slabým a seniorům
- Působíme při mimořádných událostech a krizových situacích
- Šíříme znalosti mezinárodního humanitárního práva

- Zabýváme se pátrací službou
- Vydáváme odborné knihy i časopisy

V čem může být ČČK nápomocný pedagogům?

Nabízíme kurzy první pomoci. Pro pedagogy jde zejména o základy první pomoci, kurz zdravotníka zotavovacích akcí a škol v přírodě, kurz úkonů zachraňujících život, školení pro učitele vedoucí zájmové kroužky mladých zdravotníků aj.

Podporujeme zájmové kroužky „mladých zdravotníků“ při školách a organizacích pracujících s dětmi a mládeží. Školíme vedoucí kroužků, poskytujeme literaturu a pomůcky pro mladé zdravotníky, pořádáme postupovou Soutěž mladých zdravotníků, zajišťujeme ukázky poskytování první pomoci ve školách apod.

Uskutečňujeme akreditovaný vzdělávací program Základy mezinárodního humanitárního práva. Pomáháme státu naplňovat jeho závazek šířit mezinárodní humanitární právo nejen mezi pracovníky ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, ale také na školách a mezi civilním obyvatelstvem.

RNDr. Marek Jukl, Ph.D., prezident ČČK

METODICKÁ PODPORA

Webový portál <https://grv.nidv.cz/>

Publikace a metodické příručky:

- Žijeme ve společném světě
- Svět nás zajímá
- Objevujeme svět (pro 1. a pro 2. stupeň ZŠ)
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (příručka pro učitele ZŠ)
- Společně tvoříme svět (Inspirace těm, kteří vedou mládež k zodpovědnosti za život na Zemi)
- Od kritického myšlení ke globálnímu občanství Příklady dobré praxe

JAK UCHOPIT GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE?

O tom, že žijeme v globalizovaném světě, není pochyb. Existuje však bezpočet odpovědí na otázku, co jsou základní problémy globalizace a rizika s ní spojená. A každá bude pravděpodobně správná. O tom, že globální vzdělávání hraje zásadní úlohu v základním vzdělávání, také není pochyb. Jak ale pojmut problematiku v takové šíři, aby byly zodpovězeny desítky a stovky otázek, které téma globalizace přináší?

Základní vzdělávání by se mělo zaměřovat na rozvoj kompetencí konkrétního jedince, což je rozvoj znalostí, dovedností a postojů. Znalostně a výkonově jsou školy orientované dostatečně. Ohledně dovedností už méně. A co se týká postojů, všichni se neustále učíme, často tápeme a hledáme nové, efektivní cesty. S postoji si mnohdy nevíme rady, a přitom mít postoj je zcela zásadní kvalitou každého jedince. Snad právě proto je globální rozvojové vzdělávání tak nepopulární a na školách opomíjené, neboť se jed-

ná právě o vedení k postoji, k odpovědnosti a k individuální aktivitě. Všichni přece v sobě potřebujeme mít odpovědnost za vytváření světa, ve kterém lidé mohou žít důstojný život. Aby však došlo k naplnění tohoto cíle, měli by všichni jedinci aktivně přispívat a spolupodílet se na něm.

Projektové dny

Na naší základní škole se globálnímu vzdělávání věnujeme na II. stupni formou projektových dnů. Snažíme globální problematiku pro-

pojit mezipředmětově a badatelsky a žákům nabízíme samostatný výběr tématu. Jedná se o témata: Chudoba, Hlad, Voda, Migrace, Skleníkový efekt, Plasty v oceánech, Udržitelná města a obce, Rovnost mužů a žen, Průmysl a inovace, Mír ve světě. Žáci si nezávisle na třídě vyberou téma, které je zajímavé, a několik dní před projektovým dnem se zapiší do skupiny, ve které se budou společně s ostatními spolužáky vybranému tématu věnovat. Maximum ve skupině je 15–20 žáků. Projektový den pak probíhá na předem určených pracovištích s učitelem (nebo častěji se dvěma – jako párová výuka), které si dané téma připravil.

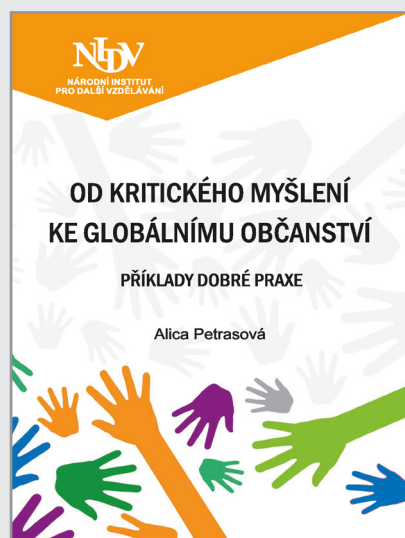
Celodenní práce má tato pozitiva:

1. Rozdělení žáků do skupin nikoliv podle věku, ale podle zájmu
2. Mezipředmětová provázanost
3. Dostatek času pro všechny ve skupině
4. Podpora dětské kreativity a badatelství
5. Závěry, které vedou k dalšímu zamyšlení a k utváření postoje žáků
6. Možnost využití vytvořených materiálů k další výuce nebo k prezentaci v nižších ročnících

Globální rozvojové vzdělávání je průřezové téma, které může zdánlivě působit odtaziť a nezajímavě. Opak je však pravdou. Toto téma lze společně se žáky zaměřit na skutečně aktuální a praktické věci, nebát se otevírat námětů, o kterých děti překvapivě hodně vědí, prožít s nimi aktivní dopoledne a zároveň se něco nového přiučit i z pozice učitele.

Mgr. Jaroslav Jirásko,
ředitel ZŠ K. V. Raise Lázně Bělohrad

NOVÁ METODIKA: JAK ROZVÍJET KRITICKÉ MYŠLENÍ

Jedním z hlavních cílů vzdělávacího procesu je dosáhnout toho, aby žáci uměli přemýšlet, přispívat k řešení problémů společnosti, rozhodovat se a účinně komunikovat. Metodická příručka přináší příklady aktivit, které mohou učitelé zařadit do výuky a uvedené dovednosti podpořit. Odborně fundovaná autorka, působící na Pedagogické fakultě Prešovské univerzity, v ní nabízí jak teoretický pohled na problematiku kritického myšlení a globálního rozvojového vzdělávání, tak především konkrétní příklady výukových metod, které doplňuje podrobným komentářem. Příručka je rozdělena do dvou hlavních kapitol. První kapitola prezentuje teoretický rámec pro globální rozvojové vzdělávání a kritické myšlení. Uvádí, že kritické myšlení

je východiskem a nástrojem pro výchovu k aktivnímu globálnímu občanství, a přestože je součástí vzdělávacích programů a osnov, problémem zůstává jeho rozvíjení v praxi a zavádění do výuky. Ve druhé kapitole autorka uvádí čtyři příklady modelových aktivit, které jsou zaměřené na rozvoj kritického myšlení. Propojují různé příbuzné učební předměty, podněcují zájem o aktivní občanský přístup a vytvářejí prostor pro hledání vlastních odpovědí na nejrůznější společenské otázky. Díky příručce by měli být pedagogové lépe schopni rozvíjet analytické myšlení svých žáků, jejich argumentační dovednosti a schopnost myslet v souvislostech, mediální gramotnost, ale i morální hodnoty a empatii.

OHLÉDNUTÍ ZA SEMINÁŘEM JAK A PROČ NA GRV II

28. 5. 2019 – Hořice

Dopolední program proběhl v Hořickém gymnáziu. Se školou a jejími aktivitami seznámila účastníky semináře paní ředitelka Mgr. Šárka Šandová. Hořické gymnázium je uvedeno v prestižním magazínu Forbes mezi osmi nejzajímavějšími středními školami v Česku. Následovaly dvě ukázkové hodiny s tematikou GRV – RNDr. Helena Trkalová z Hořického gymnázia zrealizovala hodinu na téma Populace v čase, Mgr. Zuzana Vízková z Gymnázia Boženy Němcové v Hradci Králové hodinu Loutka jako nástroj komunikace a sebevyjádření. Obě učitelky absolvovaly zahraniční studijní cestu, kterou pro pedagogické pracovníky organizuje ve spolupráci s MZV a MŠMT Národní institut pro další vzdělávání. Následně vytvořily scénář vyučovací hodiny, který na semináři realizovaly. Předaly ostatním účastníkům nejen přípravu na vyučovací hodinu, kterou si účastníci prožili v roli žáků, ale i zážitky a zkušenosti ze zahraniční cesty (Finsko a Sicílie).

Odpolední program probíhal v nově zrekonstruovaných prostorách městského muzea v Hořicích, ve kterém účastníky přivítal starosta Hořic pan Aleš Svoboda. Program se skládal z přednášky Doc. Dr. Marka Jukla, prezidenta Českého červeného kříže na téma Humanitární právo a z prezentace projektů Paměť národa – Příběhy našich sousedů a Kulturou proti antisemitismu, do kterých je zapojeno Hořické gymnázium. Program ukončila prohlídka muzea.

Po večeri byla pro zájemce připravena komentovaná prohlídka města. Kdo chtěl, mohl večer při společném posezení vyrábět loutku pod vedením paní učitelky Vízkové.

29. 5. 2019 – Lázně Bělohrad

Ředitel ZŠ K. V. Raise Mgr. Jaroslav Jirásko, MBA provedl účastníky semináře školou, zodpověděl na všechny dotazy týkající se chodu a provozu školy, hovořil nejen o tom, co se škole daří, ale i o problémech a hle-

Národní institut pro další vzdělávání uspořádal ve dnech 28.–29. 5. 2019 dvoudenní seminář věnovaný globálnímu rozvojovému vzdělávání. Cílem semináře bylo rozvinout dovednosti pedagogů nahlížet na globální problémy z různých perspektiv a akcentovat v životě i ve vzdělávacím procesu klíčové kompetence jako je zpracování informací, kritické myšlení, kreativní přístup, komunikace a spolupráce s ostatními.

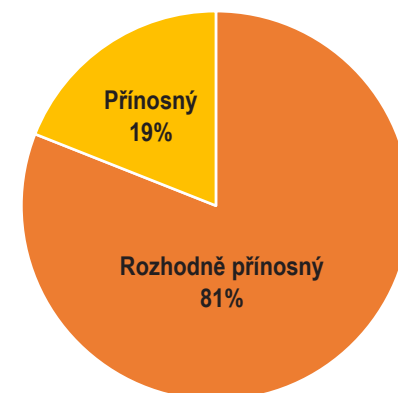

dání cest k jejich řešení, o projektech školy. Předvedl portfolia svých učitelů, hovořil o možnostech dalšího rozvoje pedagogických pracovníků ve škole. Následovala ukázková hodina pod jeho vedením na téma Chudoba. Pak se účastníci semináře zúčastnili zasedání Žakovského parlamentu „Křečci LB“. Parlament pracuje velmi úspěšně, od roku 2013 se stal regionálním konzultačním centrem, které je k dispozici dalším školám a jejich parlamentům. Po společném obědě ve školní jídelně proběhl workshop Pravěk nás učí. Účastníci se seznámili s aktivizačními metodami propojujícími nejstarší dějiny se současnou společností a možnostmi jejich využití ve formálním i neformálním a zájmovém vzdělávání. Workshop vedly PhDr. Kamila Remišová Věšínová a Ph.D., Mgr. Julie Tomšová, sdružení Archeopop – vzdělávací centrum.

Po oba dny občerstvení pro účastníky zajišťovali žáci navštívených škol. Občerstvení připravovali v duchu zásad zdravé výživy a udržitelného rozvoje. Realizace vzdělávací akce přímo ve škole umožňuje nejen vzdělávání na dané téma, ale přináší účastníkům možnost vidět prostředí jiné školy, vidět, co a jak dělají jinde, porovnávat, v čem je škola lepší nebo co se naopak jim daří lépe, přijímat a předávat zkušenosti a dobrou praxi.

Hodnocení akce

Jak vyplynulo z evaluačních dotazníků, hodnotila naprostá většina účastníků velmi vysoce jak organizaci, tak formu semináře. Z hlediska osobnostního a profesního rozvoje účastníků byly semináře hodnoceny jako velmi přínosné. To svědčí o smysluplnosti aktivit zaměřených na toto prioritní téma ve vzdělávání.

Mgr. Jana Chmátalová
metodik pro vzdělávání NIDV

MÁTE VE ŠKOLE DÍTĚ/ŽÁKA CIZINCE? OBRAŤTE SE NA NÁS – POMŮŽEME VÁM!

„Nástup do základní školy může být pro žáka, který nerozumí českému jazyku, velmi traumatizující, neboť si s sebou přináší svůj osobní příběh a zážitky i očekávání, které ovlivňují jeho další život. Škola by v tomto případě měla sloužit jako místo vzdělávání, kde se žák cítí v bezpečí a je přijímán. Proto je velmi důležité, aby co nejdříve porozuměl dění ve škole, tomu, co ostatní říkají a co po něm chtějí např. učitelé. Porozumění jazyku má velmi silný integrační potenciál!“ *H. Smolová Závorová*

Pro pedagogické pracovníky a školy vzdělávající děti/žáky cizince poskytuje Národní institut pro další vzdělávání širokou škálu podpůrných činností a služeb.

Krajská centra podpory

V České republice působí celkem 14 krajských kontaktních center NIDV, jejichž koordinátoři poskytují telefonické, osobní či písemné konzultace pro jednotlivé školy a nabízejí informační, metodickou a vzdělávací podporu. Spolupracují s odborníky ze školské praxe, pomáhají školám a školským zařízením navázat kontakty s dalšími odborníky a partnery z veřejné správy či neziskového sektoru a nabízejí rovněž poradenství formou konzultací na školách. **Za rok 2018 a 2019 bylo poskytnuto 74 konzultací.**

E-poradenství

Pro dotazy a žádosti o informace z oblasti práce s žáky s odlišným mateřským jazykem je školám k dispozici též internetový formulář přístupný na webových stránkách NIDV cizinci.nidv.cz pod odkazem „E-poradenství“. **V roce 2018 a 2019 bylo takto zodpovězeno 367 dotazů.**

Metodická pomoc učitelům

Pro učitele je připravena řada vzdělávacích aktivit a metodických materiálů, které jim pomáhají orientovat se v problematice přijímání, začleňování a vzdělávání dětí/žáků cizinců:

- **vzdělávací programy** v rámci DVPP;
- **diskusní setkání** k oblasti DŽC v jednotlivých krajích s odborníky na problematiku vzdělávání DŽC;
- **podpůrné metodické a informační materiály** pro pedagogické pracovníky k oblasti DŽC v tištěné i elektronické formě;
- **webový portál pro pedagogickou veřejnost** cizinci.nidv.cz, který je průběžně doplňován informacemi, odbornými materiály a články ze všech oblastí vzdělávání dětí/žáků cizinců. Jsou zde k dispozici i metodické materiály pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (k 11. 9. 2019 – 20 760 návštěv)

NÁRODNÍ INSTITUT
PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Překladatelské a tlumočnické služby

Tlumočník/překladatel je k dispozici dítěti/žákovi cizinci a jeho rodině či zákonnému zástupci pro komunikaci se školou, případně pro vypracování překladu dokumentů potřebných dokumentů (např. informace o škole, o procesu přijímání, začleňování a vzdělávání dítěte/žáka cizince, o možnostech poskytování podpory a podpůrných opatření, či o překlad dotazníků, důležitých pokynů atd.).

Překladatelské a tlumočnické služby spočívají v zajištění překladu odborných a obecných textů z běžných jazyků i jazyků s neevropskými znakovými systémy (např. čínština, arabština), včetně neobvyklých jazykových kombinací do českého jazyka, dále pak v zabezpečení tlumočnických služeb – především doprovodného tlumočení, tj. tlumočnického servisu s možností výjezdu tlumočnicka po celé České republice, respektive dle krajské příslušnosti. Krajská centra podpory se rovněž zabývají síťováním poskytovatelů překladatelských a tlumočnických služeb a jejich databázi průběžně doplňují. **V roce 2018 a 2019 bylo doposud realizováno 71 překladů různých textů a 56 tlumočení.**

Aktivity Adaptační koordinátor i Překladatelské a tlumočnické služby pro školy zprostředkovávají krajské koordinátory Krajských center podpory NIDV. Školám jsou tyto služby poskytovány zdarma.

PaedDr. Eva Valášková Vincejová, PhD., vedoucí oddělení vzdělávání a podpory NIDV

BILANCUJEME PRVNÍ ROK S ADAPTAČNÍMI KOORDINÁTORY, PŘEKLADATELI A TLUMOČNÍKY VE ŠKOLÁCH

Ve školním roce 2018/2019 začala Krajská centra podpory NIDV v rámci podpory procesu přijímání, začleňování a vzdělávání dětí/žáků cizinců naplno realizovat zbrusu nové aktivity Adaptační koordinátoři do škol a Tlumočnické a překladatelské služby pro školy. Zavádění této podpory předcházela pilotáž v období květen – červen 2018. Všechny tři aktivity jsou určeny pro děti/žáky cizince bezprostředně po jejich nástupu do povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání a do základního vzdělávání a v průběhu plnění povinného posledního ročníku předškolního a základního vzdělávání v České republice a jsou školám poskytovány zdarma. Organizační a administrativní zátěž škol při objednávání těchto forem podpory je minimální, stačí kontaktovat příslušného krajského koordinátora Krajského centra podpory pro oblast dětí/žáků cizinců NIDV – viz kontakty na portále cizinci.nidv.cz. Místem působnosti adaptačního koordinátora, překladatele a tlumočnicka je příslušná škola, tj. nedochází do rodin, ani do pedagogicko-psychologických poraděn či jinan.

Adaptační koordinátoři do škol

První nová služba byla do konce roku 2018 školám nabízena v dvoutýdenní lhůtě od nástupu dítěte/žáka cizince do povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání a k plnění povinné školní docházky v základním vzdělávání. Od ledna 2019 je prodloužena na interval čtyř týdnů. Kromě podílu na realizaci výuky základů češtiny jako druhého jazyka přímo ve škole a činností uvedených v předchozím textu je adaptační koordinátor dítěti/žákovi cizinci, jeho rodičům/zákonným zástupcům i pedagogickým a nepedagogickým pracovníkům nápomocen při seznamování se s novým prostředím a klimatem školy, s dětskou skupinou, třídou i s širší školní komunitou, tj. s ostatními dětmi a spolužáky, pedagogickými i nepedagogickými pracovníky školy. V rámci adaptace je mu obecně průvodcem kulturním prostředím, životními podmínkami a stylem, taktéž systémem výchovy a vzdělávání i běžným denním režimem dané školy. Seznamuje jej s prostorovou orientací po škole a jejím areálu včetně platných pravidel pro pohyb ve škole.

Adaptačním koordinátorem pro děti/žáky cizince je ideálně pedagogický pracovník dané školy, v případě potřeby jím může být i externí pedagogický pracovník s minimálně středoškolským vzděláním ukončeným maturitou.

V prvním roce poskytování této formy podpory do konce roku 2018 se uplatnilo na školách 157 adaptačních koordinátorů, od ledna

do června 2019 pak 87, celkem ve školním roce děti/žáky cizince podporovalo 244 adaptačních koordinátorů. Někteří adaptační koordinátoři se opakovaně během školního roku do školy vraceli k dalším nově přijatým dětem/žákům cizincům jako např. v ZŠ a MŠ K Dolům, Praha, ZŠ J. A. Komenského, Karlovy Vary či ZŠ Bakalovo nábreží v Brně, ZŠ Herálec apod. V prvním roce tuto službu nejvíce využívaly školy v Jihomoravském kraji, a to s celkovým počtem adaptačních koordinátorů – 51. Velký zájem o adaptačního koordinátora dokládá také Praha a Středočeský kraj – 31 adaptačních koordinátorů, Vysočina – 24, Plzeňský kraj – 23, Pardubický kraj – 22 aj. Největší počet podpořených žáků přišel do České republiky z Ukrajiny, Vietnamu, Bulharska; dále pak z Ruska, Moldávie, Číny, Mongolska, Rumunska a Slovenska. Naopak v počtu do 5ti nově příchozích byli podpořeni děti/žáci cizinci ze země původu: Argentina, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Filipíny, Finsko, Francie, Indie, Itálie, Irák, Izrael, Kanada, Kuba, Maďarsko, Makedonie, Mexiko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Saudská Arábie, Španělsko, Tunis, Turecko, Velká Británie, Venezuela, USA.

Překladatelské a tlumočnické služby pro školy

Cílem aktivit Překladatelské a tlumočnické služby pro školy je usnadnit dorozumění s dítětem/žákem cizincem. Tyto služby jsou standardně zajišťovány do 16ti jazyků. Konkrétně se jedná o jazyk anglický, arabský, bulharský, čínský, francouzský, kazašský, mongolský, německý, polský, rumunský, ruský, slovenský, srbský, španělský, ukrajinský a vietnamský. Tlumočnických a překladatelských služeb lze využívat opakovaně.

A jak je tlumočnická a překladatelská služba v praxi zajišťována? Postup je jednoduchý a pro školu co nejméně administrativně a organizačně zatěžující. Každá mailem zasláná žádost mateřskou nebo základní školou o tlumočnickou či překladatelskou službu příslušnému krajskému koordinátorovi Krajského centra podpory NIDV pro oblast dětí/žáků cizinců je zaevidována v rámci vnitřního informačního systému NIDV, načež krajský koordinátor obratem žádost zpracuje a pracuje na její realizaci.

Není pochyb o tom, že přítomnost tlumočnicka napomáhá lepšímu vzájemnému porozumění ať už při úvodním jednání všech aktérů při nástupu dítěte/žáka cizince do školy, nebo během adaptačního období. Je možno využít tlumočení na třídních schůzkách či

hovorových hodinách a dalších akcích školy v průběhu školního roku.

V prvním roce poskytování tlumočnických služeb byl největší zájem ze stran školských zařízení o zajištění tlumočení do vietnamštiny, čínštiny, ukrajinštiny. Dále následuje bulharština, rumunština, ruština a maďarština. Ve všech školách, jež o poskytnutí tlumočnických služeb dosud požádaly, byla podpora realizována dle jasně nastavených a veřejně dostupných kritérií (viz portál cizinci.nidv.cz). Aktivitu využily školy ve větších městech i v místech odlehklých a díky celostátní databázi spolupracujících tlumočnicků se nám zatím nestalo, že bychom požadavek školy na tlumočení či překlad nemohli ve lhůtě 5ti pracovních dnů od přijetí zakázky splnit.

Mimochodem v pořadí první tlumočení pro dítě cizince v mateřské škole se uskutečnilo v Olomouckém kraji. Konkrétně šlo o tlumočení do mongolského jazyka pro chlapce v předškolním věku v Mateřské škole Olomouc, Wolkerova 34. Po přijetí zakázky byly paní ředitelce Mgr. Haně Schmidtové předány informace o vlastní realizaci tlumočení v termínech, které si v součinnosti s rodiči/zákonnými zástupci dítěte zvolila sama škola. Ve stanoveném termínu bylo v mateřské škole realizováno tlumočení do a z mongolštiny k plné spokojenosti všech zúčastněných stran. Paní ředitelka mateřské školy krom jiného ocenila, že jediné naše Krajské centrum podpory NIDV bylo na krajské úrovni schopno jejich zařízení pomoci.

Práce tlumočnicků je průběžně hodnocena jako každá jiná pracovní pozice. Jedná se o profesionály ve svém oboru. Dostáváme zpětnou vazbu ze škol, kdy školy s námi automaticky sdílejí nabytou zkušenost, popř. se sami dotazujeme přímo ve školách. Obdobně se zajímáme i o reflexi ze strany tlumočnicka. Za první rok poskytování tlumočnických služeb máme k dispozici z terénu řadu pozitivních ohlasů. Podle konkrétní situace dochází i ke sdružování požadavků na tlumočení, zakázky mají jednorázový i opakovaný charakter.

Poptávka po překladatelských službách logicky kopíruje zakázky na tlumočnické, „navíc“ byl požadován překlad do a z italštiny, moldavštiny a němčiny. Přemýšleli jsme, jak službu zefektivnit a zpřístupnit dalším uživatelům. Postupně jsme vybírali texty vhodné pro opakované využití, anonymizovali je, a sestavili tak databázi textů v 16ti cizích jazycích, jež je zdarma k dispozici na portále cizinci.nidv.cz.

*PaedDr. Renée Grenarová, Ph.D. et Ph.D.
metodik vzdělávání NIDV*

V OBLASTI PODPORY ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM JE HLAVNÍ MĚSTO PRAHA AKTIVNÍ

Od srpna letošního roku působí jako hlavní garantka a koordinátorka aktivit NIDV v oblasti dětí/žáci cizinci Mgr. Halka Smolová Závorová. Dosud pracovala v pozici specialistky školství na odboru školství, mládeže a sportu Magistrátu hlavního města Prahy, kde měla na starosti podporu integrace dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem. Proto nás zajímalo, jak je řešena tato problematika v Praze, která je multikulturním obyvatelstvem velmi specifická.

„Péče o integraci cizinců na území hl. m. Prahy vychází z Koncepce integrace cizinců a je komplexní. Jedním z prioritních témat této koncepce je vzdělávání, které je zaměřené z velké části na děti a žáky cizince. Tato cílová skupina je z pohledu hl. m. Prahy rozšířena i na děti a žáky s českým občanstvím, kteří ovšem neovládají vyučovací jazyk, protože pocházejí z odlišného jazykového prostředí: narodili se sice v České republice, ale rodiče jsou původem např. z Ukrajiny či Vietnamu a doma mluví pouze ukrajinsky či vietnamsky. Proto hl. m. Praha používá širší termín děti a žáci s odlišným mateřským jazykem. Tato podpora je často realizována prostřednictvím informační či didaktické podpory pedagogů, kteří s těmito dětmi a žáky pracují.“

Kurzy češtiny pro žáky s odlišnou mateřštinou

Můžete tuto podporu konkretizovat?

„Snažili jsme se zlepšit dostupnost doplňkových hodin českého jazyka pro žáky základních škol, a proto bylo logickým krokem vytvoření sítě spolupracujících škol. V každé velké městské části (v Praze je 22 městských částí, které jsou obcí s rozšířenou působností) je jedna škola, kde byla finančně, nad rámec všech ostatních možností, podpořena výuka dvou hodin českého jazyka pro cizince týdně. Tyto hodiny jsou přístupné všem žákům z příslušné městské části. Pedagogům realizujícím tyto hodiny češtiny byla poskytnuta

s odlišným mateřským jazykem, a to v rozsahu 2 až 4 vyučovací hodiny týdně. Důvodem je snaha podpořit tyto žáky, aby se úspěšně připravili na složení maturitní zkoušky. Jazykové kurzy realizuje příspěvková organizace hl. m. Prahy, Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky hl. m. Prahy. Žáci jsou přijímáni a zařazováni dle úrovně znalostí českého jazyka a kurzy jsou pro ně bezplatné.“

Můžete shrnout další aktivity v této oblasti, kterými hlavním město Praha vychází vstříc školám a učitelům?

Příklady dobré praxe

„V rámci naplňování již zmíněné koncepce integrace cizinců je podporována výměna zkušeností učitelů prostřednictvím bezplatné návštěvy vybrané školy. Snažili jsme se najít příklady dobré praxe v terénu a prostřednictvím návštěv v těchto školách umožnit ostatním pedagogům se s tématem seznámit a najít řešení pro vlastní školu.“

Poradenské dny

Poradenské dny k práci s žáky s odlišným mateřským jazykem probíhají jednou ročně v rámci aktivit příspěvkové organizace hl. m. Prahy – Pedagogicko-psychologické poradny pro Prahu 1, 2 a 4. Jsou určeny pro pracovníky školských poradenských zařízení a školských poradenských pracovišť.

Semináře pro učitele

Hlavní město Praha podpořilo též sdílení zkušeností formou seminářů pořádaných ZŠ Marjánka, Praha 6. Jedná se o školu s dlouholetým propracovaným systémem péče o žáky s odlišným mateřským jazykem, která svolila k předávání informací pedagogům z ostatních základních škol v Praze.

Desatero doporučení a rad

Ve spolupráci s neziskovou organizací Meta o.p.s. vzniklo tzv. „Desatero“ (pro učitele, pro ředitele ZŠ). Jedná se o 10 základních doporučení, jakým způsobem řešit situaci při příchodu a integraci žáka s odlišným mateřským jazykem do školy.

Spolupráce a síťování

Plánování a realizace všech aktivit vychází z úzké spolupráce mezi hlavním městem Praha a jeho městskými částmi, které jsou zřizovateli mateřských a základních škol. Dvakrát ročně je pořádána tzv. Platforma zastupců odborů školství městských částí 1-22 a městské části Libuš k tématu vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem, která slouží k síťování aktérů v oblasti integrace žáků cizinců ve školství v Praze a vzájemnému předávání informací o aktivitách.“

Děkujeme za rozhovor. Alena Faberová

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

ZÁKLADNÍ ŠKOLA MARJÁNKA: UNIKÁTNÍ PROJEKT PRO ŽÁKY S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

V současné době je velkým fenoménem vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Společenská poptávka takové žáky vzdělávat je velmi vysoká, ale kapacity škol mnohde nestačí tuto poptávku plně vykrýt. Naše škola již před několika lety na tento stav zareagovala. Díky tomuto úsilí se podařilo do života uvést na pražské poměry ojedinělý projekt vzdělávání žáků s OMJ na Základní škole Marjánka pod vedením paní ředitelky Mgr. et Bc. Anny Niklové.

Výuku češtiny poskytujeme nejen žákům naší školy

Výuka je finančně dotována pomocí grantové politiky. Využíváme grantů poskytovaných Magistrátem hlavního města Prahy, Ministerstvem školství ČR a tzv. šablon. Na výuce se podílejí jak řadoví učitelé, tak i odborníci z řad speciálních pedagogů a logopedů. Naše škola tak zajišťuje komplexní vzdělávací péči o žáky s OMJ z vlastních řad, ale zajišťuje výuku rovněž pro žáky s OMJ z jiných pražských škol. Povědomost o tomto projektu se rozšířila v celém školském i mediálním prostoru hlavního města Prahy i mimo ni. O výuku českého jazyka pro žáky s OMJ je stále větší zájem, a proto jsme byli nuceni zavést rezervační systém pro zájemce o umístění v programu z jiných škol. V současné době se naše škola zaměřuje nejen na jejich vzdělávání, ale také na vzdělávání pedagogické veřejnosti a propagaci toho, jak s těmito žáky dále pracovat.

Unikátní vzdělávací systém

V průběhu posledních let naše škola vytvořila pevný vzdělávací systém, který poskytuje komplexní jazykovou péči ve třech po sobě jdoucích pololetích, tzv. systém 3krát 5 měsíců. Tato vzdělávací strategie se velmi osvědčila, neboť nastavená časová dotace poskytuje prostor pro každého žáka s OMJ, aby si osvojil český jazyk do té míry, že je pak schopen zvládnout výuku jakéhokoliv předmětu v češtině. Výuka je realizována ve skupinách, které jsou diferenciovány podle úrovně znalostí českého jazyka (nultá fáze, inkluze, integrace). Tento systém umožňuje sledovat vývoj ve zvládnutí jazykových

dovedností. Poskytuje přehled o výkonech každého žáka. Žák je tak postupně vybavován jazykovými kompetencemi, které mu umožní bezproblémové začlenění do společnosti českých dětí v běžném školním procesu. Komplexnost přístupu školy k žákům s OMJ je dána i tím, jak je postaráno o žáky se specifickými poruchami učení, o žáky s inkluzivními potřebami. V rámci tohoto programu škola zajišťuje také odbornou pomoc z řad speciálních pedagogů, logopedů, školního psychologa a asistenta pedagoga. I přes velkou organizační náročnost takového zajištění se daří skloubit potřeby žáka s potřebami společnosti jako takové a školy.

Organizace výuky

Protože výuka žáků s OMJ probíhá v dopoledních hodinách, je nutné organizačně sladit výuku těchto žáků s běžnou výukou školy. Každý takový žák má tak ve svém rozvrhu jasně vyznačeno období – časový úsek, ve kterém se účastní vlastního vzdělávacího programu pro žáky s OMJ. Aby byla zajištěna jeho plná socializace, účastní se také

i běžné výuky v jeho kmenové třídě. Výhodou takového postupu je rychlejší začleňování žáka s OMJ do běžného kolektivu třídy a školy, potažmo do společnosti jako takové. Není tak izolován pouze ve své skupině cizinců a přebírá a učí se respektovat naše kulturní hodnoty. Stává se tak platnou součástí kolektivu, který jej vnímá jako běžného žáka a při tom akceptuje jeho národnostní a jazykové zvláštnosti.

Zapojení do aktivit mimo výuku

V posledních několika letech se nám daří začlenit některé žáky i do mimoškolních aktivit souvisejících především s účastí na kulturních akcích pořádaných školou. Není ojedinělým jevem, aby se takových akcí účastnil žák s OMJ jako hráč na hudební nástroj, nebo jako člen pěveckého sboru, nebo reprezentuje školu na sportovních akcích. Toto je především důkaz toho, že jsme se vydali správným směrem, kdy se snažíme o začlenění žáka s OMJ do naší společnosti jak po stránce jazykové, tak i po stránce kulturní.

Těší nás, že naše úsilí nepřichází na zmar a že pedagogická veřejnost je schopna ocenit smysl a výsledky naší práce.

Mgr. Martin Zikmunda
zástupce ředitelky školy
Základní škola Marjánka, Praha 6

EVROPA VE ŠKOLE

Do mezinárodní výtvarné a literární soutěže Evropa ve škole, která podporuje myšlenky evropské sounáležitosti, vzájemného poznání, tolerance, pochopení a spolupráce, se mohou zapojit děti a mladí lidé od 5 do 21 let. Vznikla v roce 1953 a rozšířila se do řady evropských zemí. Česká republika se zapojila v roce 1962. Na snímku je jedna z úspěšných výtvarných prací: „Multikulturalismus“, autorka Anna Kuklíková, 16 let, Vlašim.

ABY U NÁS BYLI JAKO DOMA: JAK NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE JAZYKŮ V KARLOVÝCH VARECH POSKYTUJÍ PODPORU ŽÁKŮM CIZINCŮM

Již řadu let se daří v ZŠ jazyků v Karlových Varech zapojovat žáky cizince, ale i české žáky s odlišným mateřským jazykem do programů a aktivit školy, které jim pomáhají adaptovat se na kulturní i školské prostředí v naší zemi a především jim umožňují bez zásadních problémů absolvovat školní docházku a připravit se na další studium na střední škole.

Základní školu jazyků v Karlových Varech aktuálně navštěvuje přes čtyři sta žáků, z toho jednu čtvrtinu tvoří žáci pocházející z 22 zemí světa. Dalších třicet žáků má české občanství, ale český jazyk není jejich jazykem mateřským. I když byla tato škola od počátku devadesátých let profilována jako základní škola s rozšířenou výukou jazyků a hlásili se na ni žáci, kteří měli zájem o intenzivní výuku cizích jazyků (především anglického, německého a francouzského), postupem času začali mít o školní docházku svých dětí na této škole ve větší míře zájem i cizinci žijící v Karlových Varech: do jisté míry z důvodu spádovosti školy do oblasti hustě osídlené cizinci, ale pravděpodobně i v důsledku poněkud zavádějícího slova „jazyků“ v názvu školy.

Se zvyšujícím se počtem žáků cizinců na škole přibývaly i vrásky na čele nejen učitelům, ale především řediteli školy. Bylo jasné, že je nutné vymyslet strategii, jak tyto žáky co nejúspěšněji a nejrychleji začlenit do třídních kolektivů, a docílit také toho, aby se co nejdříve dorozuměli česky.

Využívání dotací na podporu vzdělávání žáků cizinců

Před několika lety jsme na stránkách MŠMT objevili možnost získat dotaci z rozvojového programu Podpora vzdělávání cizinců ve školách, což se nám podařilo. Zpočátku byly naše kroky velmi nesmělé a z projektu jsme pokrývali jen fungování kroužků českého jazyka pro cizince mimo rozvrh hodin. Postupem času a s přibývajícím zkušenostmi jsme do dotace zahrnovali více a více aktivit zaměřujících se na práci s cizojazyčnými žáky. Dnes penězi získanými z této dotace pokrý-

váme činnost několik pedagogů, kroužky pro žáky cizince, asistenta, nejrůznější pomůcky pro práci s těmito žáky. Nerozlišujeme, zda se jedná o Čecha s odlišným mateřským jazykem, nebo o cizince.

V případě, že naše metody na žáka nezbírají a rozvoj češtiny je velmi pomalý nebo nedostatečný, často velmi dobře zafunguje naše spolupráce s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Karlových Varech. Na základě jejich diagnostiky a doporučení nám díky tomu například v několika třídách s velkým množstvím cizinců různorodých národností úspěšně pomáhá druhý pedagog.

Usnadnění adaptace v české škole

Nejnovější službou využívanou již druhým rokem je možnost zapojení do podpory žáka cizince adaptačního koordinátora. Noví žáci cizinci se na školu hlásí nejen na začátku školního roku, proto jsme uvítali s velice kladným ohlasem nabídku zprostředkovanou NIDV. Tito žáci neznají ve většině případů po příjezdu do České republiky ani jazyk ani kulturu naší země. Tím jim umožníme rychlejší počáteční začlenění alespoň do školního prostředí. Adaptační koordinátor se žákovi souvisle věnuje 50 hodin a seznamuje ho se školním režimem a s provozem školy. Postupně se ho snaží začleňovat do českého školního systému.

Po počátečním rozkoukání se ve škole a po intenzivní individuální péči je žák zařazen v rámci ročníku do skupiny žáků, kteří během hodin českého jazyka docházejí na hodinu českého jazyka pro cizince. Pracují tak v malých skupinkách a tempem jim vyhovujícím.

Žákům cizincům absolvujícím školní docházku na Základní škole jazyků Karlovy Vary je věnována maximální péče. Cílem všech pedagogů je zjednodušit těmto dětem co nejvíce život v České republice a ulehčit jim cestu k dalšímu rozvoji a vzdělávání. Vše, co pro tyto žáky děláme, bereme jako vklad a devizu pro jejich další rozvoj a pro jejich budoucnost.

Mgr. Jaroslava Trautnerová,
zástupkyně ředitelky školy ZŠ jazyků
Karlovy Vary, Libušina
a odborná poradkyně
Krajského centra podpory
pro děti/žáky cizince NIDV Karlovy Vary

ÚSPĚCH PRO VŠECHNY – I PRO ŽÁKY CIZINCE V ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÉ ŠKOLE J. BROSKVY

Základní škola a Mateřská škola, Brno, Jana Broskvy 3, příspěvková organizace je jedinou základní školou v Brně, která získala status přidružené školy UNESCO. Dlouhodobě dobrých výsledků škola dosahuje ve vzdělávání žáků cizinců realizací projektů MŠMT „Bezplatná výuka českého jazyka přizpůsobená potřebám žáků cizinců ze třetích zemí“, „Podpora vzdělávání cizinců ve školách“, dále projektu MAP „Prevence školní neúspěšnosti na základních školách ve městě Brně“ a zejména NIDV „Adaptační koordinátor“.

Naše škola realizuje vzdělávání podle ŠVP „Úspěch pro všechny“. Jde o školní vzdělávací program, který respektuje žáky jako osobnosti s různými vlastnostmi a schopnostmi. V tomto programu jde především o rozvoj jejich osobnosti, která svými úspěchy, ale často i neúspěchy ujasňuje, jak si se sebou a svým životem co nejlépe poradit, jakým směrem se v životě dát, jak se uplatnit na budoucím trhu práce.

Reagujeme na nové trendy ve vzdělávání a na požadavky současné společnosti, nabízíme kvalitní vzdělávání s maximálním rozvojem a využitím potenciálu každého jednotlivého dítěte a žáka, včetně talentovaných a nadaných nebo žáků s OMJ (odlišným mateřským jazykem). Velký důraz je kladen na rozvoj komunikačních kompetencí, osobnostně sociální a multikulturní výchovu. Mezi upřednostňované formy a metody práce patří individuální přístup k žákům, diferencovaná výuka, projekty, prvky e-learningu, skupinová práce, integrovaná terénní výuka a bloková výuka. Uvedené metody a formy práce jsou uplatňovány v jednotlivých povinných předmětech vzdělávacích oblastí, v široké na-

bídce volitelných předmětů a v nepovinných předmětech.

Školní poradenské pracoviště se mimo jiné věnuje problematice podpory vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami. Naše škola má nejlepší zkušenost se zařazením žáků s OMJ o ročník níže, než byl ročník absolvovaný v zemi, odkud žák přišel. Mezi další kritéria zařazení do třídy patří věk žáka cizince, jeho dosavadní vzdělávání a znalosti českého jazyka. Díky projektu „Podpora vzdělávání cizinců ve školách“ nabízíme nepovinný předmět Český jazyk pro cizince. Začátkem docházky žáci zvládají pouze jednoduchou formu komunikace, pomocí obrázkových slovníků si rozšiřují svoji slovní zásobu, snaží se opakovat česká slova, číst text a porozumět mu, zvládají se zapojit pouze do jednodušších jazykových her. Postupně se zaměřujeme na osvojení si základů komunikace v ČJ, rozvoj slovní zásoby pomocí her, procvičujeme učivo českého jazyka na pracovních listech, v sešitech nebo pomocí interaktivní tabule a výukových programů na PC. Využíváme

nejrůznější vizuální pomůcky – přehledy učiva, obrazy vyjmenovaných slov, procvičovací sešity, didaktické a vzdělávací hry a speciální učebnice pro žáky s OMJ Domino a Čeština expres. Žáci se snaží zlepšovat správnou výslovnost specifických českých hlásek pomocí logopedických cvičení, naučit se lépe vnímat a rozeznávat délku samohlásek. Ve výuce klademe důraz na správnou výslovnost a intonaci, rozvoj slovní zásoby, čtenářské gramotnosti, pochopení a zautomatizování základních gramatických jevů.

Docházka žáků na nepovinný předmět je téměř pravidelná. Při vzdělávání jsou žáci aktivní, během roku se zlepšuje jejich pracovitost i samostatná práce na zadávaných úkolech, žáci jsou vedeni k sebehodnocení svého vzdělávání.

Závěrem každého školního roku pořádáme sportovní den „Pohár ředitelky školy“, kde si jednotlivé třídy na setkání školního žákovského parlamentu vylosují jeden ze států a ten v daný den reprezentují. Akce je velmi oblíbená, žáci se věnují intenzivní přípravě formou zjišťování informací o vybrané zemi, tvorbou reprezentačních vlajek, dressů a nakonec i podáním těch nejlepších sportovních výkonů v jednotlivých disciplínách. Krásných sportovních výsledků v jednotlivých třídách dosahují i žáci cizích zemí, zvláště pokud prezentují svoji zemi původu.

Mgr. Kateřina Kratinová,
zástupkyně ředitelky školy,
koordinátorka vzdělávání žáků cizinců

PÉČE O ŽÁKY CIZINCE NA „OSMIČCE“ VE FRÝDKU-MÍSTKU

Na naší základní škole se věnujeme vzdělávání žáků cizinců již řadu let. Učili jsme u nás děti z různých zemí, např. ze Sýrie, Vietnamu, Korey, Ukrajiny, Ruska. Největší je tomu i v letošním školním roce, od 1. do 9. třídy máme děti korejské, vietnamské i čínské národnosti.

Dětem se věnujeme velmi aktivně, vše začíná přijetím žáka do školy a vyřízením formalit důležitých pro zapsání žáka. Pokud rodiče nemluví česky a nemají svého tlumočníka, obracíme se na CPIC v Ostravě a na NIDV a spolupracujeme s nimi. Z internetových stránek NIDV čerpáme řadu formulářů přeložených do mateřských jazyků rodin.

Adaptační koordinátoři

Letos jsme využili i služeb adaptačního koordinátora pro dvě korejské děti, které se do České republiky přistěhovaly s rodiči koncem srpna. Na doporučení rodičů jedné naší žákyně (rovněž korejské národnosti) k nám přišli zapsat své děti. Hned od prvních dnů s dětmi pracují adaptační koordinátorky – jedna s dívkou v první třídě a druhá s jejím

bratrem v 5. třídě. Díky péči koordinátorek se děti mnohem lépe a rychleji začleňují do třídních kolektivů, seznamují se s prostředím naší školy a poznávají český jazyk. Postupně si osvojují a začínají používat základní konverzační fráze a česká slova v komunikaci se spolužáky a učiteli. Na obou sourozencích sledujeme velké pokroky, děti jsou bystré, svědomité a pracovitě a je na nich vidět touha co nejrychleji se naučit česky tak, aby se dobře se spolužáky i s učiteli domluvily.

Jak na češtinu

Každému žákovi cizinci je na naší škole věnována značná pozornost. Děti navštěvují kurzy českého jazyka. Žáci, kterým pedagogicko-psychologická poradna doporučila hodiny českého jazyka navíc v rámci intervence nebo českého jazyka jako druhého jazyka, mají individuální hodiny. K výuce využíváme např. vlastní pracovní listy a další dostupné pomůcky. Osvědčily se obrázkové slovníky, pexesa, didaktické hry, pracovní listy a výukový materiál vydaný NIDV a CPIC v Ostravě.

Sdílení zkušeností

Přínosná jsou pro nás pracovní setkání v budově NIDV v Ostravě organizovaná a vedená Mgr. Dagmar Půdovou. Tato setkání se konají vždy po vzdělávacím programu tematicky zaměřeném na problematiku dětí/žáků cizinců, a to za přítomnosti regionálních odborníků pro oblast cizinců (CPIC, OSPOD, Cizinecká policie ČR, Organizace pro pomoc uprchlíkům v Ostravě, zástupci pedagogicko-psychologické poradny, zástupci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, pedagogové z celého kraje). Platforma probíhá formou workshopu a výměny zkušeností z práce s dětmi/ žáky cizinci. Velkým povzbuzením pro naši práci a významným jsou úspěchy našich žáků cizinců u přijímacích zkoušek na střední školy. Všichni vždy úspěšně splnili podmínky přijímacího řízení a byli přijati na víceletá a čtyřletá gymnázia i na odborné střední školy či maturitní učební obory.

Mgr. Jitka Mikolášová, koordinátorka pro děti/žáky cizince, ZŠ Frýdek-Místek, odborná poradkyně NIDV pro práci s DŽC KK NIDV

PILOTNÍ PROJEKT JAZYKOVÉ ŠKOLY MÁ ÚSPĚCH

Téměř 140 žáků středních škol v Praze využilo či využívá kurzy češtiny pro cizince

Ve školním roce 2018/2019 vstoupila Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy do pilotního projektu Výuka českého jazyka pro žáky středních škol s odlišným mateřským jazykem. Projekt byl schválen Radou hl. města Prahy a je financován hlavním městem Praha, které je zřizovatelem jak středních škol, tak i jazykové školy.

V 1. pololetí bylo otevřeno pět kurzů, z toho dva kurzy s dvouhodinovou dotací, zbývající kurzy se čtyřhodinovou dotací. Dvouhodinové kurzy byly určeny začátečníkům či velmi mírně pokročilým žákům (úroveň A1 – A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky). Dva čtyřhodinové kurzy byly určeny pro středně pokročilé – úroveň B1. Tyto kurzy byly plánované jako celoroční, kdy dvouhodinové kurzy jsou čtyřleté, čtyřhodinové dvouleté. Pátý kurz byl pětíměsíční a byl koncipován jako intenzivní přípravný kurz k maturitě. Vzhledem k menšímu zájmu o začátečnické kurzy jsme se rozhodli o spojení obou stávajících kurzů a od února 2019 jsme otevřeli nový dvouhodinový kurz pro středně pokročilé, který se v krátké době také zcela naplnil.

Cílem těchto kurzů je zlepšit znalosti českého jazyka žáků s OMJ a tím jim pomoci zvládnout lépe studium střední školy a maturitu, což celkově přispívá k jejich snazšímu začlenění do společnosti.

Celkem se během školního roku zapsalo do kurzů 70 žáků (jejichž mateřština byla nejčastěji ruština a ukrajinština, ale také například vietnamština, mongolština, čínština, angličtina), a to z 25 různých středních škol.

Změnění jazykových kurzů podle úrovně

Pokud jde o obsah výuky v jednotlivých kurzech, výuka v kurzu pro začátečníky nebo mírně pokročilé začátečníky byla zaměřena na rozvíjení všech jazykových dovedností – mluvení, čtení, psaní, aby se žáci mohli co nejrychleji zapojit do vyučovacího procesu i mimoškolních aktivit.

V kurzech pro pokročilé byla výuka zaměřena více na zvládnutí české gramatiky, a to jak v mluveném, tak především psaném jazyce. Právě psaný jazyk a také spisovný mluvený jazyk je pro tyto žáky nejobtížnější.

Intenzivní přípravný kurz se soustředil na komplexní opakování gramatiky, opět s důrazem na psaný jazyk, a samozřejmě na konkrétní přípravu na maturitní zkoušku s využitím autentických materiálů určených na přípravu k maturitní zkoušce (zadání slohových prací, didaktické testy).

Kladný ohlas škol i žáků

Pilotní projekt byl velmi zdařilý, což potvrzoval jednak velký zájem o kurzy (a to nejen na začátku školního roku, ale i v jeho průběhu), jednak velmi dobrá docházka žáků ve všech kurzech (omluvy byly většinou jen z důvodu

nemoci nebo účasti na mimořádné školní akci). Pokroky u většiny žáků byly znatelné a sami žáci v anonymní anketě na konci školního roku hodnotili kurzy jako přínosné, protože jim napomohly ke zlepšení výsledků ve škole; určitě by je doporučili dalším zájemcům.

Inovace v koncepci jazykových kurzů

V letošním školním roce jsme na základě zkušeností z minulého roku přistoupili k některým změnám. Kurz pro začátečníky je čtyřhodinový (intenzivnější výuka jazyka napomůže rychleji odstranit počáteční jazykovou bariéru nově příchozích žáků na střední škole). Naopak nabízíme více dvouhodinových kurzů pro středně pokročilé žáky, protože jsme se setkávali s problémem začlenění jazykové výuky dvakrát za týden do rozvrhů žáků (kolize s odpoledním vyučováním, další mimoškolní aktivity), někdy byl problém stihnout kurz češtiny vzhledem k malé pauze mezi koncem vyučování a začátkem kurzu a větší dojezdovou vzdáleností do centra Prahy. V tomto roce jsme otevřeli 11 kurzů, do nichž se zapsalo do této chvíle 64 žáků a stále probíhají zápisy na volná místa.

PhDr. Jitka Krauzová, Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky HMP

VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ Z ODLIŠNÉHO KULTURNÍHO PROSTŘEDÍ

V první fázi je zapotřebí si vymezit skupinu žáků, kteří bývají označováni jako žáci z odlišného kulturního prostředí. Ještě stále se můžeme setkávat i s informacemi týkajícími se žáků cizinců či žáků s odlišným mateřským jazykem. Jedná se o děti a žáky nově přicházející ze zahraničí, většinou bez znalosti nebo s nedostatečnou znalostí vyučovacího tzn. českého jazyka.

Pro optimální nastavení podpůrných opatření k vyrovnání podmínek ve vzdělávání je velice důležité si uvědomit, že tito žáci mají obtíže, které vyplývají nejen z neznalosti českého jazyka, ale také z odlišného prostředí a kulturních podmínek země, ze které přicházejí. Žák z odlišného kulturního prostředí přichází do České republiky z různých kulturních a výchovných poměrů. Jiný může být systém hodnot v původní zemi, odlišné zvyky a tradice. Podstatnou roli hraje i věk, ve kterém žák přichází do České republiky, a zda již má zkušenosti ze školského prostředí. Základním specifickým žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišným mateřským jazykem je to, že vyučovací jazyk je pro ně cizím (resp. druhým) jazykem. Při jejich vzdělávání tedy dochází k situaci, kdy si současně osvojuje nový jazyk a zároveň se prostřednictvím tohoto jazyka učí. Jazyková bariéra je tedy při vzdělávání zásadní překážkou, která může výrazně limitovat studijní úspěchy žáků. Důležité je nezapomínat na to, že děti se doposud rozvíjely ve svém mateřském jazyce a mohou v něm mít již mnoho dovedností a vědomostí. O tyto kulturní rozdíly je nutné se aktivně zajímat. V některých situacích se např. může zdát, že žák odmítá plnit zadaný úkol. To však ještě nemusí znamenat, že nechce poslechnout pokyn, který je pro

něj z nějakého důvodu nepřijatelný. Proto je důležité se alespoň v základních rysech o odlišnou kulturu žáků cizinců zajímat a seznámat s ní i ostatní žáky. Důležitá je též perspektiva těchto žáků. Začínají úplně od začátku, bez znalosti vyučovacího jazyka se v něm mají vzdělávat, dále se dobře adaptovat, zvládat sociální dovednosti a přizpůsobovat se novému prostředí. Musí překonávat daleko více překážek než jejich vrstevníci. Navíc je vyvíjen veliký tlak na čas, kdy musí vše zvládnout, jelikož školní nároky se neustále zvyšují.

Podpůrná opatření

Pro žáky z odlišného kulturního prostředí je možné nastavovat ve školním prostředí podpůrná opatření. Nejčastěji voleným opatřením je v rámci úpravy vzdělávacího obsahu možnost využívat hodin českého jazyka pro cizince, kdy část výuky je nahrazena tímto předmětem, který by měl přispět k posílení jazykových kompetencí žáka. Současně s tím je možné využívat i další formy podpory, jako jsou: speciálně pedagogické péče, pedagogická intervence či podpora asistenta pedagoga. Tato podpůrná opatření se však volí dle individuál-

ních potřeb, konkrétní situace a častěji v případě přítomnosti dalších problémů, které nesouvisí pouze s neznalostí vyučovacího jazyka (například oslabené percepční oblasti, další dg. od dalších odborníků, problémy v sociální oblasti apod.). K těmto podpůrným opatřením se přistupuje ve spolupráci školského poradenského zařízení, školy a dále žáka a jeho zákonných zástupců. Ve chvíli, kdy žák z odlišného kulturního prostředí začne navštěvovat školu v České republice, je nutné informovat i o dalších možnostech jazykových kurzů, které probíhají v každém kraji ČR. V případě, že ve škole, kam tento žák nastoupí, již probíhá vzdělávání českého jazyka pro cizince, je velmi výhodné žáka do tohoto předmětu zapojit, a to bez delší časové prodlevy na základě prvního stupně podpůrného opatření. Následně pak zajistit návštěvu ve školském poradenském zařízení dle individuální potřeby dítěte, jelikož v takto náročném adaptačním období je jakákoliv další zátěž pro dítě nevhodná.

Mgr. Pavla Kubíčková, ředitelka Pedagogicko-psychologické poradny Praha 10

NABÍDKA INTEGRAČNÍHO CENTRA PRO RODINY CIZINCŮ

Kurzy češtiny pro děti

Každoročně o prázdninách přicházejí rodiče dětí s odlišným mateřským jazykem, které mají od září nastoupit do české školy. Na tuto situaci reagujeme již několik let tak, že pořádáme letní kurzy češtiny pro děti. Jsme rádi, že v našem středu působí paní Vladimíra Dobešová, která učí češtinu pro cizince již téměř 15 let a na základě svých zkušeností vytváří učební materiály reagující na aktuální potřebu příchozích. V letošním roce se tak děti mohly učit ze zcela nové učebnice Můj český slabikář. Vyučující lektorka podle tohoto materiálu vedla skupinu dětí od 6 do 10 let, ale i skupinu starších dětí, tj. ve věku 11 – 16 let. Kurz byl dětmi i rodiči hodnocen pozitivně a také lektorka si práci se slabikářem velice pochvalovala.

Dobrovolnický program Rafael

Stává se také, že děti přicházejí do českých škol v průběhu školního roku. V tom případě jim nabízíme dobrovolnický program Rafael. „Dobrovolníci v rámci něho pracují individuálně s konkrétním dítětem a reagují na jeho aktuální potřebu, ať už je to čeština nebo jiné vyučovací předměty,“ říká Anna Brázdová, vedoucí Dobrovolnického centra DCH HK.

Další akce Integračního centra

Tím však nabídka pro děti cizince nekončí. Integrační centrum pro cizince v Hradci Králové pořádá každý měsíc jednu akci pro rodiče a děti. Bývají to sportovní aktivity, letní tábory, tvůrčí workshopy, hudební a taneční vystoupení, přednášky, ale i poznávací výlety

po zajímavostech České republiky. Děti tak získávají sociokulturní znalosti a dovednosti, které jim usnadňují cestu k integraci do české společnosti.

Festival Setkání národů

V rámci poznávání kultur a prostředí, odkud děti-cizinci pocházejí, pořádáme vždy v listopadu festival Setkání národů. Dopolední program festivalu, kde se hudbou, tancem, fotografiemi, národními výrobky, kroji a hlavně ochutnávkami tradičních jídel, prezentuje více než 30 zemí světa, je určen školním dětem. O festival je každoročně velký zájem, a proto se školy o účast na této akci musí hlásit již v průběhu září.

Jan Kočí vedoucí Integračního centra Hradec Králové

JAN AMOS KOMENSKÝ A GLOBÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Pohled do expozice muzea Jana Amose Komenského

„Všichni na jednom jevišti velikého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče.“

Autorem citátu je Jan Amos Komenský, který přišel s mnoha revolučními myšlenkami, jimiž předběhl svoji dobu. Řadu z nich jsme ještě v naší době nedokázali naplnit. On sám žil v období, které se vyznačovalo bezbřehou krutostí, kdy námezdní vojáci páchali neuvěřitelná zvěrstva, zvláště na civilním obyvatelstvu. Zdálo by se, že už nezbývá žádná naděje, že vše je rozvráceno, stát i znesvářené církve. Přesto Komenský věřil v člověka, v dosažení nápravy a harmonii. Daleko před věkem globalizace dokonce předjímal a navrhoval globální rozvoj.

Komenského pedagogická metoda

V souladu s mnohem pozdějšími poznatky moderní psychologie zohledňuje poznávací schopnosti lidské mysli i individuální ustrojení každého konkrétního člověka. Aktivnímu školnímu vzdělávání by se člověk měl věnovat během šestiletých úseků od narození až do věku 24 let – ve škole mateřské, základní, obecné a vysoké. Pro každou z těchto škol vypracoval přesný program odpovídající rozvoji duševních i fyzických schopností. Ale to není vše, člověk má na sobě pracovat po celý život. Komenský tak rozlišuje osm škol: škola zrození, útlého dětství, dětství, dospívání, mladosti, dospělosti, stáří a smrti. Každá z těchto škol má svůj význam, včetně umírání, které je jen přechodem do věčnosti, na kterou se má člověk připravit.

Pochopit podstatu věcí a vyzvedat skutečnou důstojnost člověka

Závěr svého plodného života strávil Komenský na „Rynku světa“, v jednom z hlavních center, které kromě obchodu bylo i kulturní křižovatkou – ve svobodomyslném Amsterdamu. Ve svém ústředním díle, jehož název je tak příznačný, v Obecné poradě o nápravě věcí lidských, Komenský propaguje myšlenku pansofie (vševěda, všemoudrost). Ta by měla skrze poznání všech vědních oborů usilovat o nápravu a harmonizaci konfliktního světa a také například o zbourání jazykových bariér mezi lidmi.

Komenský věděl i o odvrácené straně globálního kolonialismu

Příslušníkům národů ovládajících mořeplavbu (kterou velmi obdivoval), připomínal, aby přijali svou odpovědnost za zámořské národy a pečovali o jejich rozvoj a vzdělání. Komenského skutečně po celý život provázel optimismus a možná jen toto mu pomohlo přežít sérii životních katastrof. Jeho plánem bylo vytvořit také konkrétní instituce, které budou pečovat o vše, co se týká lidské existence – o vzdělání, společenské uspořádání a náboženství. K realizaci tohoto plánu vyzýval evropskou elitu, vzdělance, kteří se mají radit o těchto velkých a zásadních věcech, jako to dělali učenci na athénské Areopagu. Při tom všem vsadil Komenský na lidskou aktivitu, na každodenní snažení. Byl přesvědčený, že každý člověk, který na sobě pracuje, je schopen se zdokonalit a být prospěšný společnosti.

*Mgr. Miroslav Vaškových, Ph.D.
metodik pro vzdělávání NIDV*

O MUZEU

Muzeum v Uherském Brodě bylo otevřeno v roce 1898. Od počátku bylo spojeno s městem, jeho bohatou historií a životem měšťanů, ale současně se zaměřovalo na etnologicky velmi pestrý region. Z doby začátků muzea pocházejí jeho nejceněnější sbírky. V současnosti čítá sbírka téměř šedesát tisíc položek. Přirozeným vývojem se činnost muzea zaměřovala stále více na osobnost Jana Amose Komenského, jehož jméno přijalo do svého názvu v roce 1945. V muzeu byl veden ideologicky nepodmíněný, solidní výzkum této osobnosti, byly sbírány dokumenty k životu Komenského, budována specializovaná knihovna a také se o Komenském publikovalo. Od stejného data jsou pořádána původně komorní, ale nakonec významná mezinárodní komeniologická kolokvia. Tato tradice trvá dodnes. V současnosti probíhá revitalizace expozičních prostor, aby v roce 2022 byla představena zcela nová expozice věnovaná Komenskému. Muzeum se snaží uchovávat odkaz Jana Amose Komenského především s ohledem na jeho životní usilování. Neopraňuje strnulou sochu pokrokového pedagoga, ale snaží se co nejvěrněji prezentovat Komenského typický celostní pohled. A to s nemalou nadějí, že zdravá inspirace Komenským pomůže k nalézání správné cesty ve spleťtých labyrintech naší globální vesnice.

BULLETIN NIDV

Zpravodaj nejen pro pedagogické pracovníky
číslo 2, ročník VIII, říjen 2019

Vydává:

Národní institut pro další vzdělávání

Redakční zpracování:

Mgr. Alena Faberová

Mgr. Jitka Bušková

Mgr. Hana Kalinová

Mgr. Karina Goga

Adresa redakce:

Senovážné náměstí 25,

110 00 Praha 1,

www.nidv.cz

Redakce si vyhrazuje právo texty redigovat a krátit.

Grafické zpracování a zlom:

Jaroslav Šťastný

Fotografie:

Archiv NIDV, není-li uvedeno jinak.

Tisk:

Optys, spol. s r. o.